

Om upphovsrätt

Version 2.1, 091218

URL - upphovsrättslagen

Upphovsrättslagen ger en upphovsman ensamrätt till det framställda verket. Det kan handla om ett musikverk, en text, en målning eller ett fotografi. Upphovsrätten kan tillhöra en fysisk person eller en juridisk person i form av en organisation eller ett bolag. Upphovsrätten uppstår i samma stund som verket tillkommer, utan att verket behöver registreras någonstans.

Ensamrätten innebär en ekonomisk rätt, men också en ideell rätt. Den ekonomiska rätten innebär att upphovsmannen har rätt till ekonomisk ersättning när verket sprids. Den ideella rätten innebär att man inte får sprida verket utan att ange vem som är upphovsman, eller utan upphovsmannens tillstånd, men också att man inte får omarbeta eller förändra verket utan upphovsmannens medgivande.

Man talar också om en skyddstid. I Sverige och många andra länder är den satt till 70 år (efter upphovsmannens död, om han inte är i livet). Efter den tiden får verket fritt spridas och bearbetas. För inspelningar är tiden 50 år, vilket innebär att den artist som medverkar på inspelningen har rätt till ekonomisk ersättning om inspelningen vidareanvänds upp till 50 år efter det att inspelningen gjorts. För den musik som spelas på inspelningen gäller fortfarande 70-gränsen.

Man kan också överlåta upphovsrätt, och man kan ta betalt för att överlåta den (tillfälligt eller för gott).

Musikarrangören och upphovsrätten

En musikarrangör kan behöva ta hänsyn till upphovsrättsliga frågor på flera plan:

-då man **framför skyddad musik live**. Tillstånd och avgift handas av Stim. Läs mer på www.stim.se.

-då man **använder inspelad musik**. Om man spelar upp inspelad musik före en konsert, eller kanske i samband med servering efter en konsert, måste man

ha musiklicens för detta av såväl Stim som SAMI. Stim företräder tonsättarnas/arrangörernas intressen, och SAMI de artister som medverkar på inspelningen. Grammofonproducenterna företräds av IFPI, men administrationen går genom SAMI. Mer information på Stims respektive SAMIs hemsidor.

-då man **spelar in en artist** på ljudband/video, eller som arrangör låter någon annan göra det. Som arrangör är du ansvarig för att artisten givit sitt tillstånd till att inspelning överhuvudtaget äger rum, även om det handlar om en enkel inspelning för dokumentation. Om ni dessutom mångfaldigar inspelningen (kassett, cd, radiosändning), har artisten rätt till ersättning. Självklart måste också artisten ges tillfälle att godkänna inspelningen för spridning. Om kassetten/cd:n innehåller skyddad musik måste man ha licens och erlägga avgift till ncb (mer information på Stims hemsida).

-då man **använder en skyddad text**. Om en arrangör trycker en sångtext (det kan handla om en text Karin Boye eller av Bob Dylan) i exempelvis ett programblad, krävs tillstånd från upphovsmannen. Om verket är förlagt är det musikförlaget som ger tillstånd (oftast mot en mindre avgift). Om inte musiken är förlagd men texten är det, kontaktar man författarens förlag.

-då man **läser upp en text** vid en musik- och lyrik-afton eller liknande. Också här behövs tillstånd och man måste betala en avgift. Rättigheterna för lästa texter handhas av ALIS. Läs mer om ALIS på www.alis.org.

-då man **använder fotografier** (eller teckningar) på affisch, i annons eller i programblad. Fotografen har en ideell rätt att nämnas i samband med publicering, och en ekonomisk rätt att få ersättning. Det är inte alls säkert att de fotografier som artisterna själva skickar till arrangören är friköpta för publicering, vilket också är anledningen till att det ofta är svårt att få bilder publicerade i tidningar. Tidningen vill

nämligen inte riskera att få betala ersättning till fotografen, även om bilden tillhandahållits av arrangören eller artisten. Säkrast är att ringa direkt till fotografen (namn och tel är oftast angivet på baksidan av fotografiet).